

Note privind locuirea din secolele XIV–XV pe raza orașului Buftea

Aristide Ștefănescu

Izvorâtă din zona Târgoviștei, Colentina curge vioaie, ca un firisor de apă până dincolo de Ciocănești – Crevedia. Apoi, cursul său se lărgeste formând mai multe lacuri și bălți, ce se prelungesc până la confluența cu Dâmbovița, dincolo de Cernica. Apele acestui râu, sunt și astăzi curate și pe alocuri, pe fundul lacurilor se mai păstrează nisipul și pietrișul purtat de ape, în perioadele învâlburate. Malurile au câteva caracteristici distincte. Malul drept este mai înalt, cu boturi de terase pe care au fost presărate așezări vechi. Malul stâng, în pantă ușoară, a adăpostit locuiri din etapele când locuitorii săi căutau cu mai mult interes pământul din imediata apropiere a râului (secolele III – IV; IX -XI).

Pe malul drept al râului Colentina, în raza orașului Buftea, de pe fosta moșie a cătunului Flămânzeni, astăzi cartier al Buftei, a stăruiet până în urmă cu un deceniu un monument extrem de interesant. Aici albia Colentinei este largă având aspectul unui lac. Altă dată, balta era raiul unei bogate vegetații acvatice și a unei faune adecvate. Terasa este ridicată deasupra oglinzii de apă cu circa 5 m. Ea este ondulată de câteva viroage, prin care se scurgeau apele băltacurilor și crovurilor de pe terasă. În mijloc se afla o ușoară ridicătură, cu aspect de monticol, pe care se puteau vedea vestigii vechi, medievale, numite de localnici “Mănăstirea Cârna”. Toponimul rămâne enigmatic, fără să putem bănui asocierile făcute de cei ce o numesc astfel.

Terenul are o poziție favorabilă locuirii omenești. Cu ușurință am putut distinge urme ale unei locuiri din epoca bronzului, aparținând purtătorilor culturii Tei. Acestea sunt frecvente și în apropierea monumentului medieval. Pe arealul aferent bisericii și până în povârnișul malului spre râu, au fost observate fragmente ceramice databile în secolele III-IV. Peste lac, în gropile afectate astăzi depozitării gunoiului, au fost remarcate vestigii ale unor locuințe și ceramică veche românească din secolele IX-XI.

Corpus-urile de documente feudale, amintesc pe aici satul “Mănești de pe Colentina”. Cea mai veche mențiune scrisă a acestui sat este un hrisov emis de Alexandru II Mircea Voievod (1568-1577) la 15 iunie 1577¹. La acea dată, voievodul închina această veche moștenire de

¹ *D.I.R.*, p. 483. *Indice*, p. 84.

familie, mănăstirii Sf. Troiță din București, care se afla în construcție. Alexandru II Mircea remarca și faptul că posedea acest sat de la bunicul său Mihnea Vodă (cel Rău), (1508-1510). Trebuie să fi fost unul din satele domnești importante, a cărui putere economică era de natură să asigure bunăstarea mănăstirii bucureștene. Așa cum se mai putea vedea, satul beneficia, din secolul al XVI-lea și de o frumoasă biserică de zid. Construcția de altă dată, din care se mai păstrează o parte din zidul sudic al pronaosului și ceva mai mult din zidul de pe aceeași parte a naosului, cu absida poligonală la exterior a bisericii, fusese ridicată din cărămizi bine arse, cu dimensiunile de 0,25 m × 0,14 m (0,15 m) × 0,04 m.

La construcție s-a folosit un mortar de var cu nisip și pietriș. Pe această parte biserica prezenta și două ferestre, una în absidă, cealaltă la locul îmbinării naosului cu pronaosul. Este de presupus că în perioada funcționării sale, pe zidurile bisericii era așternută pictura tradițională, din care s-au putut observa doar mici fragmente de tencuială cu urme de culoare.

Fațadele de est, nord și vest ale lăcașului nu s-au păstrat până la noi, în săpătură fiind surprinse doar fundațiile, la -0,20 m sub nivelul actual de călcare. Fundațiile sunt groase de 1,00 m – 1,10 m, adâncindu-se în pământ cu 0,75 m sub nivelul de călcare corespunzând momentului construcției. În șanțul de fundație, la baza zidurilor, au fost bătuți țăruiși din lemn.

Existența bisericii marca, pe de o parte importanța satului, iar pe de altă parte, o substanțială creștere a numărului de locuitori. Biserica, în cei 16 m, cât măsura de la zidul altarului până la zidul de vest (păstrat în fundație) putea adăposti un număr important de credincioși.

Zidăria, așa cum putea fi văzută, se înfățișa cu șiruri orizontale de cărămizi aparente și porțiuni dreptunghiulare tencuite. Prin această tehnică biserica de la Mănești-Buftea se aseamănă cu lăcașul central al mănăstirii Mărcuța² și cu lăcașul domnesc de la Curtea Veche din București³, sau cu Biserica Greci din Pitești⁴, ridicate la mijlocul secolului al XVI-lea.

Tipologic și în urma comparațiilor materialelor de construcție biserica de piatră a Măneștilor a fost ridicată în secolul XVI. Spre această datare înclină și inventarul arheologic descoperit.

² Ionescu 1956, p. 29-30.

³ *Ibidem*, p. 39-40.

⁴ Crețeanu 1970, p. 68, fig. 7.

În săpătură au fost surprinse și unele materiale aparținând celor mai vechi orizonturi de locuire umană. Sunt câteva unelte din piatră databile în ultima parte a paleoliticului. Ele sunt dovezi de activitate umană, de confecționare a uneltelor din silex.

Din epoca feudală au fost dezvelite 51 morminte aparținând cimitirului din jurul bisericii. Cinci morminte au conținut monede poloneze emise în perioada lui Ludovic al II-lea (1506-1526).

În cursul cercetărilor a fost semnalat și un nivel feudal anterior construcției bisericii. Aceste vestigii, mai vechi, sunt mai aproape de marginea terasei, spre lac. Ele se datează în secolele XIV-XV, demonstrând că satul este cu mult mai vechi decât prima sa mențiune documentară.

Vestigiile sunt fragmente ceramice din secolele XIV-XV, bucăți din cahle discoidale și tronconice, asemănătoare celor descoperite la Poenari-Argeș⁵, Bragadiru-Teleorman⁶ și Străulești-București⁷.

Prin inventarul funerar⁸ se remarcă un mormânt conținând un dirhem bătut de sultanul Murad III (1574-1595) la care s-au mai găsit un inel și un vas de sticlă. Este vorba de un vas de cult, din sticlă lucrată, probabil la Murano, în Italia. Piesele reflectă o perioadă de avânt economic a așezării și de înfloritoare funcționare a lăcașului.

O parte din morminte conțineau în pământul de umplură și materiale din zidăria bisericii, marcând declinul monumentului, poate chiar dezafectarea sa. Monedele ce datează grupul acesta de morminte se datează în prima parte a secolului al XVII-lea. Acesta ar putea fi și momentul dezmembrării satului.

Așa cum a rezultat din observațiile noastre, principala ocupație a locuitorilor era agricultura și creșterea vitelor. Dar remarcăm mulțimea lupelor de metal, rezultat al activității de reducere a nisipurilor feruginoase și de prelucrare a fierului pentru necesitățile casnice. Atelierul pare să fi funcționat într-un bordei cu suprafața de circa 7 m.p., care a avut pereți dublați cu împletitură de nuiele și pari groși, peste care s-a aplicat lutul cu pleavă și nisip. Umplutura bogată în cenușe indică un acoperiș din stuful bălții din apropiere.

⁵ Cantacuzino 1978, p. 281-282.

⁶ Bichir 1965, p. 433, fig. 6/6.

⁷ Panait 1965, p. 215, fig. 114.

⁸ Inventarul arheologic a fost depus și se păstrează la Muzeul Municipiului București, instituția care a organizat și finanțat cercetarea.

Ceramica, fragmentară, aparține unor oale cu pereți subțiri și buza triunghiulară în secțiune, specie datată la București în secolele XV – XVI. Mai rară este ceramica smălțuită.

În bordeiul atelier a fost descoperit și un frumos engolpion din bronz. Engolpionul a fost lucrat prin turnare în formă, având numai o față decorată. La centru este o imagine reprezentându-l pe Domnul Isus Christos răstignit. De o parte și cealaltă a corpului, cu litere chirilice este scrisă prescurtarea “IC XC”. În medalioane, la cele patru brațe ale crucii sunt prezenți cei patru evangheliști în atitudinile caracteristice. Pe cealaltă parte se păstrează urmele turnării.

Spre marginea terasei, într-un al treilea cimitir, aflat mai departe, au fost cercetate circa 300 de morminte databile în secolele XIV – XV.

Aflat la circa 20 km de vatra veche a Bucureștilor, remarcăm influența citadină asupra vieții unui sat ilfovean. Nu putem să nu reliefăm capacitatea locuitorilor satului de a dobândi produse ale atelierelor urbane dar și ale unor manufacturi specializate, venite prin schimbul general de produse. Se ridică astfel o nouă ipoteză, aceea a contribuției satelor din jurul orașului București la geneza și dezvoltarea sa, în cadrul unor raporturi de interdependență.

Bibliografie

- D.I.R. Indice* *D.I.R. B, Țara Românească, veacurile XIII-XVI. Indicele numelor de locuri, Ed. Academiei R.P.R., București 1956.*
- Bichir 1965 Gh. Bichir, Quelques problèmes du XIIIe siècle dans la plaine valaque à la lumière des fouilles de sauvegarde du village de Bragadiru (district Zimnicea), **Dacia NS**, IX, 1965, p. 433, fig. 6/6.
- Cantacuzino 1978 Gh. I. Cantacuzino, Cetatea Poenari, **SCIIV**, 22, 1971, 2, p. 263-290.
- Crețeanu 1970 Radu Crețeanu, Date privind monumentele vechi din Pitești și punerea lor în valoare în cadrul acțiunii de sistematizare a orașului, **BMI**, XXXIX, 1970, 3, p. 68, fig. 7.
- Ionescu 1956 Grigore Ionescu, *București. Orașul și monumentele sale*, Ed. Tehnică, București 1956.
- Constantiniu, P. I. Panait, Ioana Cristache Panait 1965 Margareta Constantiniu, Panait I. Panait, Ioana Cristache Panait, Șantierul arheologic Băneasa-Străulești, **CAB**, II, 1965, p. 75-237.

